

Nr 17.

Av herrar **Hallén** och **Hedlund** i Östersund, *angående återupprättande av kommunernas medinflytande i fråga om nöjeslivets art och omfattning i kommunerna m. m.*

Den djupgående kris, som nu präglar den västerländska kulturen, visar på många områden sina upplösande och uppluckrande verkningar. Ett av dessa områden är den unga generationens minskade motståndskraft mot varjehanda negativa och nedbrytande krafter. Visserligen finnas i vårt land stora ungdomsgrupper, som jäva detta påstående. Det gäller den ungdom, som i sina sammanslutningar av religiös, kulturell eller politisk art finner en utlösning för sina ideella intressen. Det gäller likaledes den ungdom, som i det frivilliga bildningsarbetet förvärvar den kunskap, som gör dem skickade att förstå den nuvarande tiden. Men jämsides med dessa löftesrika ungdomsgrupper framträda också andra, som genom håglöshet, indifferentism och ytlig livssyn stå illa rustade mot tidens skärpta påfrestningar. Deras blotta existens är en anklagelse mot den vuxna generationens försummelse och försyndelser på både den personliga fostrans och den sociala omvårdnadens område. Hemmen som fostrande och sammanhållande krafter ha i hög grad försvagats. Föräldraauktoriteten är mångenstädes nedbruten, icke minst genom en ofta häpnadsväckande släpphänthet från föräldrarnas sida. Det moderna arbetslivet med sitt stegrade tempo skapar ofta över hemmet något forcerat och jäktat, splittrat och utåtvänt, som försvagar blicken för hemmets stora uppgift som fostrare av den nya generationen.

Härtill komma ogunstiga sociala förhållanden. I många hem i små ekonomiska villkor nödgas även modern genom förvärvsarbete utanför hemmet avstå från en stor del av den fostrande samvaro med barnen, som eljest skulle varit naturlig.

De barnrika familjernas trångboddhet har också bidragit till att ungdomen redan i brytningsåren börjar hänge sig åt uteliv med samlingar i vägskalet, vid stationsområden, på kafféer o. d. Ägde samhället materiella möjligheter att lösa bostadsfrågan på ett fullt rättvist sätt, skulle visserligen icke de nutida ungdomsproblemen försvinna, men dock minska i omfattning.

Talrika ideella organisationer ha måst ekonomisera sina samlingslokalbyggen genom anordnande av nöjestillställningar, som ofta genom sin låga nivå motarbetat dessa organisationers ursprungliga syften. Den proposition, som ställts i utsikt vid årets riksdag i fråga om statsbidrag till offentliga samlingslokaler, torde därvid bli av utomordentlig betydelse. Komma kommunerna att betrakta skapandet av värdiga och ändamålsenliga samlingslokaler för bygdens

föreningsliv och för ungdomens naturliga förströelse- och samlingsbehov som en kommunal uppgift, likvärdig med arbetet för skolundervisning, hälsovård o. d., kommer detta att få en gynnsam inverkan inom ungdomsvärlden. Komma genom kommuners och enskilda organisationers hjälp dylika samlingslokaler till stånd, försvinner också behovet att genom ett forcerat nöjesliv finansiera dessa byggen. Som ett ungdomsproblem kvarstår likväl behovet att i våra större samhällen vid sidan av medborgarhusen skapa speciella ungdomsgårdar, som kunna utgöra en naturlig samlingsplats för ungdomens förströelsebehov och verksamhetsbegär.

Även om alltså en större del av de offentliga samlingslokalerna framdeles bli tämligen oberoende av ett ekonomiskt givande nöjesliv, kvarstår likväl frågan, om icke i andra former förekommer ett oproportionerligt utvecklat och överkapitaliserat nöjesliv av torftig beskaffenhet, som är av nedbrytande och ödeläggande art. Genom dålig litteratur, genom en sensuell och sensationsbetonad kolorerad veckopress, genom den ymniga förekomsten av undermålig och torftig film predisponeras stora skaror av ungdom att inrikta sig på personliga nöjen av motsvarande art. Många folkparksledare ha också kunnat konstatera, huru framförandet av värdigare nöjen, t. ex. dramatik av konstnärlig art, ofta uppskattas mindre än nöjen av torftigare och lägre beskaffenhet. Hela den tekniska utvecklingen förlänar åt danssalonger, restauranger, folkparker och andra samlingsplatser en suggestiv och lockande karaktär, som t. o. m. hos obefästa sinnen utlöser kriminella böjelser, och det vanligaste motivet hos de växande skarorna ungdomsbrottslingar är nästan undantagslöst begäret efter medel till att tillfredsställa ett ständigt växande nöjesbehov.

Härtill kommer, att den reglering och sanering av det offentliga nöjeslivet, som avsågs med tillkomsten av 1932 års ordningsstadga, näppeligen kan sägas ha åstadkommit. Denna reglering uppdrogs praktiskt taget åt rikets landsfiskaler. Enligt en i socialdepartementet utarbetad P. M. till denna ordningsstadga ålåg det bl. a. landsfiskalerna att samverka med de kommunala myndigheterna i fråga om omfattningen av de nöjen, för vilka tillstånd söktes. En statistisk undersökning av vissa län har visat, att det hört till sällsyntheterna, att kommunala organ som drätselkammare, kommunalnämnd, nykterhetsnämnd och barnavårdsnämnd beretts tillfälle att framföra sina önskemål i fråga om arten och omfattningen av de offentliga nöjestillställningarna. Det synes därför vara angeläget, att 1932 års ordningsstadga underkastas en revision i syfte att ge kommunerna ett ökat inflytande i denna fråga.

Det kan emellertid inträffa, att en kommuns intresse av den kommunala nöjesskatten frestar den till en omätlig generositet i fråga om rätten till nöjestillställningar. Det har då ifrågasatts att förvandla nöjesskatten till statlig. Denna fråga bör därför allvarligt övervägas. Lika restriktivt torde det emellertid vara, att i de fall, där ett missriktat ekonomiskt intresse hos kommunen frestade till dylik generositet, ett sådant beslut kunde på klagovägen under-

ställas högre prövning. Den medbestämmanderätt och det medansvar, som alltså böra tillerkännas det i de nämnda kommunala organen representerade föräldra- och fostrarintresset, böra självfallet gälla ej blott omfattningen av de nöjestillställningar, som skola få anordnas, utan ock de villkor och betingelser i övrigt, varom socialdepartementets ovannämnda P. M. talar.

Viktigare än dessa restriktivt syftande åtgärder äro emellertid ungdomens egna åtgärder för att sanera nöjesformerna. Den mer ideellt inriktade ungdomen har själv varnat det problem, som den ökade fritiden och den vitt förgrenade nöjesindustrien framalstra, och vidtagit åtgärder i anledning därav. Dithän hör främst skapandet av de s. k. ungdomsråden, d. v. s. ett gemensamt organ för skilda ungdomsorganisationer i syfte dels att inrikta ungdomens håg och verksamhetslust på varjehanda ideella och sociala intressen, varom olika ungdomssammanslutningar kunna enas, dels ock att ingjuta en bättre stil och ett gedignare innehåll i ungdomens eget nöjesliv och samvaro i övrigt. Visserligen bedriva sedan många år våra folkbildningsorganisationer, nykterhetsföreningar och de politiska ungdomsorganisationerna ett sådant arbete, men i regel har detta resulterat i slutna grupper med ingen eller föga kontakt med andra organisationers ungdom och med en viss svårighet att nå den stora oorganiserade ungdomsskaran. Ungdomsrådet däremot med sin mer allsidiga prägel och sammansättning har visat sig äga mycket goda förutsättningar att kunna nå en mera vidsträckt publik. Ungdomsrådet vill vänja ungdomen vid en samvaro, där nöjen och förströelser kunna utövas på ett friskt och värdigt sätt. Detta gäller icke minst den vanligaste formen av ungdomligt nöjesliv, nämligen dansen. Denna i sig själv oskyldiga och naturliga nöjesform har råkat i ohjälpligt vanrykte genom danssalongernas anda av lösaktighet och dansbanornas prägel av sprit och onykterhet. Och det lider inget tvivel, att den ungdom, för vilken dessa nöjesarter representera fritidens bästa tillgångar, är en kulturfara. Där alstras den ungdomstyp, för vilken inga absoluta värden existera och som snart får tidens materialistiska, sensuella och sensationshungrande drag. Dylik ungdom representerar för landet en både moralisk, social och politisk risk.

Ungdomsråden vilja i stället kultivera nöjesformerna och ge dem deras naturliga plats i raden av andra gedignare former av förströelser, sång, musik, dramatik. Icke minst torde uppkomsten av en sund och god amatörteater bland ungdomen vara av utomordentlig betydelse.

Men det måste också stå klart, att ett dylikt arbete med dess för samhället så betydelsefulla innebörd måste kunna påräkna samhällets stöd. F. n. är det i fråga om direkt hjälp till ungdomsorganisationerna egentligen endast studie-cirkelverksamheten och idrotten, som erhålla statsmakternas direkta stöd. Men den verksamhet av och för ungdom, som här skisserats, är hänvisad till egna krafter, liksom ock all verksamhet för utbildande av ungdomsledare o. d. Bäst är också att i huvudsak lita till den frivilliga verksamheten. Men organen här- för, framför allt ungdomsråden, böra kunna erhålla statsbidrag till sin verk-

samhet, liksom ock de länsorganisationer, som bildas. Om dylikt statsbidrag bör göras beroende av bidrag från kommun resp. landsting, må ankomma på en blivande utredning att pröva.

Kungl. Maj:ts uppmärksamhet är sedan länge fästad på detta stora spörsmål. Kyrkliga sammanslutningar, lärarorganisationer samt ett flertal ungdomssammanslutningar ha också vädjat till Kungl. Maj:t att upptaga hela detta spörsmål till utredning. Vissa avsnitt äro också redan föremål för omprövning. Den stora skolutredningen har bland sina direktiv även frågan om att stärka de rent fostrande och karaktärsdanande dragen i skolans undervisning. Åtgärder förberedas för ett statligt gynnande av bättre och värdefullare film. Frågan om samlingslokaler torde vid årets riksdag få sin lösning. Utredningen om ungdomsbrottsligheten och dess orsaker har återupptagits. Detta gäller även utredningen om ungdomens nöjesliv.

Emellertid har den offentliga debatten i denna fråga ytterligare riktats med en del nyare synpunkter, vilka äro värda att tagas under omprövning. Dit hör framför allt frågan om en revision av 1932 års ordningsstadga samt frågan om det allmännas stöd åt ungdomsråden.

På grund av vad som sålunda framhållits hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om revision av 1932 års ordningsstadga i syfte att återupprätta kommunernas medinflytande i fråga om nöjeslivets art och omfattning i kommunerna liksom ock frågan om det allmännas stöd till de s. k. ungdomsråden måtte för utredning överlämnas antingen till de för dessa ungdomsfrågor tillkallade sakkunniga eller ock till särskilda utredningsmän och resultatet av denna utredning sedan snarast föreläggas riksdagen.

Stockholm den 14 januari 1942.

Harald Hallén.

Verner Hedlund,
Östersund.